

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Kleine mantelmeeuw (*Larus graellsii*)²² A183

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: Deze forse zeemeeuw met zijn donkere bovenzijde is nu onze talrijkste kustbroedvogel en is daarbij de zilvermeeuw voorbijgestreefd. De kleine mantelmeeuw broedt in kolonies in kustduinen, buitendijkse gronden en kunstmatige biotopen. Het voedsel wordt zowel op zee als in agrarisch cultuurlandschap verzameld. De Nederlandse populatie trekt weg en overwintert in zuidelijke streken tot in Marokko.

Relatief belang binnen Europa: Kleine mantelmeeuwen broeden voornamelijk in West Europa en recentelijk ook op Groenland. De soort bewoont de kuststrook van Zuid-Europa tot het zuiden van Scandinavië. De Europese populatie (240.000-260.000 paren in landen van de Europese Unie) is in de periode 1970-2000 sterk toegenomen. Het Nederlandse aandeel binnen de EU-landen is relatief hoog (33%).

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De broedbiotoop van de kleine mantelmeeuw beperkt zich vrijwel geheel tot kustlocaties. De nestplaats is gelegen in het open duin en op schorren/kwelders, industriegebieden, opspuitreinen en eilandjes in afgesloten zeearmen, tegenwoordig ook op daken van gebouwen en sluizencomplexen. De soort broedt vaak samen met zilvermeeuwen, maar bezet dan binnen de kolonie de meest grazige en moerassige delen. De kustbroeders foerageren op zee op vis, vooral op visafval achter boten. Verder zoekt de kleine mantelmeeuw zijn prooi ook op gras- en bouwland en vuilnisbelten.

Voedsel: Het voedsel van de kleine mantelmeeuw bestaat zowel uit mariene prooidieren (vooral vis) als ook uit kleine landdieren die in landbouwgebieden voorkomen, zowel in akkerland als grasland en op vuilnisbelten. De soort foerageert tot op zeer grote afstand van de kolonie, doorgaans binnen een straal van 135 km van de kolonie, maar afstanden tot 200 km zijn ook bekend.

Rust: Als kolonievogel heeft de kleine mantelmeeuw een grote gevoeligheid voor verstoring (verstoring bij > 300 m afstand). Benadering van de kolonie leidt tot sterke verontrusting. De gevoeligheid voor verstoring van het leefgebied is gemiddeld tot groot: het is een halfopen tot open landschap. De effecten van verstoring op de populatie zijn waarschijnlijk matig, aangezien meeste broedkolonies zich tegenwoordig op ontoegankelijk terrein bevinden. Het meest rustbedreigend is voor deze soort de landrecreatie.

Minimum omvang duurzame populatie: Vanuit populatie-ecologische optiek zijn voor een duurzame sleutelpopulatie van de kleine mantelmeeuw ten minste 20 paren vereist. Voor een

²² In *Waterbird Population Estimates – Third Edition* met de wetenschappelijke naam *Larus fuscus graellsii*.

gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal ten minste 20 sleutelpopulaties vereist (>400 paren).

4. Huidig voorkomen

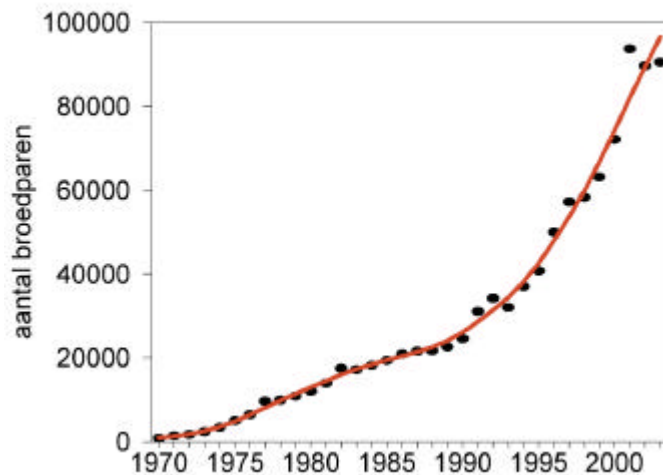
Het zwaartepunt van de verspreiding van de kleine mantelmeeuw ligt in het Wadden- en Deltagebied. De grootste kolonies bevinden zich op de Boschplaat op Terschelling, in De Geul op Texel en op Europoort-Maasvlakte. Verder zijn er grote kolonies op Schiermonnikoog en Schouwen. In het binnenland nestelt de soort vooral op daken in steden van Noord- en Zuid-Holland. De natuurlijke verspreiding betreft uitsluitend de kust; daarbuiten marginaal voorkomend in het binnenland.

Verspreidingskaart kleine mantelmeeuw

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De kleine mantelmeeuw heeft zich pas in 1926 in Nederland gevestigd, allereerst op Terschelling en later verder langs de kust. Rond 1940 telde de landelijk populatie ruim 15 paren. Sinds 1970, na beëindiging van 40 jaar zilvermeeuwbestrijding (daarbij sneuvelden ook kleine mantelmeeuwen), is de soort sterk gaan toenemen. De jaarlijkse toename bedroeg daarbij ongeveer 30%.

Aantalsontwikkeling broedparen kleine mantelmeeuw

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de kleine mantelmeeuw laat sinds 1981 (1981-2003) een sterke toename zien (significant, > 5% per jaar). Ook over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een sterke toename (significant, > 5% per jaar).

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied van de kleine mantelmeeuw is sinds 1973-1977 fors toegenomen, met 328%. Het areaal is ruim viermaal zo groot geworden. In totaal kwam de soort voor in 114 atlasblokken, is ze verdwenen uit ongeveer 8 atlasblokken en verschenen in 77. In het westen van het land werden kolonies in de duinen grotendeels verlaten na uitbreiding van de vossenpopulatie. Er ontstonden hier nieuwe (kleinere) vestigingen op daken in stedelijke gebieden, o.a. IJmond, Leiden en Rotterdam, daarnaast zijn er ook kleine mantelmeeuwen uitgeweken naar het Wadden- en Deltagebied.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

Naast de forse uitbreiding in verspreidingsgebied zijn ook de aantallen van de kleine mantelmeeuw sterk toegenomen. Deze toename startte rond 1970 en heeft een explosief verloop gehad tot ongeveer 1995. Daarna lijkt enige afvlakking van de populatiegroei op te treden. Ook in de ons omringende landen zijn de populaties spectaculair in aantal toegenomen. In 1998-2000 werd de landelijke broedpopulatie van de kleine mantelmeeuw geschat op 58.500-72.000 paren. In 2001 zijn de aantallen nog fors toegenomen en in 2002 zijn ze gestabiliseerd rond 90.000 paren. De Nederlandse broedpopulatie van de kleine mantelmeeuw telde in de periode 1979-1983 gemiddeld 14.000 paren en in 1999-2003 gemiddeld 82.000 paren.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

Intensieve nestpredatie door vossen heeft geleid tot het verdwijnen van de kolonies van de kleine mantelmeeuw in de duinen van de Hollandse kust en tot verplaatsing naar stedelijk gebied. Daar wordt het broeden soms als overlast wordt ervaren. Regionaal zijn er signalen die wijzen op voedselgebrek in de broedtijd: zo is de reproductie in het Waddengebied gering.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Het toekomstperspectief voor de kleine mantelmeeuw is gunstig.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van 43.000 paren²³. Dit is gebaseerd op het gemiddelde van de periode 1993-1997. Dat tijdvak is aangehouden in de systematiek voor de selectie van Vogelrichtlijngebieden.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud van een populatieniveau van tenminste 43.000 paren van de kleine mantelmeeuw is gewenst. Vanuit populatie-ecologisch

²³ Dit is gewijzigd ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument.

oogpunt wordt gesproken over minimaal 20 sleutelpopulaties met ieder ten minste 20 paren (> 400 paren).

Oordeel: gunstig

Beoordeling staat van instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig
Eindoordeel	gunstig	gunstig

6. Bronnen

- Camphuysen, C.J. 1995. Herring Gull *Larus argentatus* and Lesser Black-Backed Gull *L. fuscus* feeding at fishing vessels in the breeding season: competitive scavenging versus efficient flying. *Ardea* 83: 365-380.
- Meininger, P.L. & Strucker, R.C.W. 2001. Kustbroedvogels in het Deltagebied in 2000. Rapport 2001.015. RIKZ, Middelburg.
- Noordhuis, R. & A.L. Spaans 1992. Interspecific competition for food between Herring *Larus argentatus* and Lesser Black-backed Gulls *L. fuscus* in the Dutch Wadden Sea area. *Ardea* 80: 115-132.
- Spaans, A.L. 1998. Breeding Lesser Black-backed Gulls *Larus graellsii* in the Netherlands during the 20th century. *Sula* 12: 175-184.